

Buddy's in het onderwijs: ouders steunen ouders

Ieder samenwerkingsverband heeft nu een ouder- en jeugdsteunpunt. Naast het geven van informatie is het bieden van ondersteuning en begeleiding aan ouders en jeugdigen bij passend onderwijs een taak van deze steunpunten. Ze doen dat onafhankelijk en samen met ouders en jeugdigen. Maar hoe organiseer je dat? Een manier is de inzet van ervaringsdeskundige buddy's. Daar is in het onderwijs nog weinig ervaring mee. Balans deed hier onderzoek naar. Een gesprek met Joli Luijckx, directie Balans, over dit onderzoek en de ervaringen tot nu toe.

De aanleiding voor het onderzoek, zo geeft Joli aan, zijn de signalen die ze bij Balans al jaren krijgen van ouders wanneer hun kind dreigt vast te lopen in het onderwijs. “Deze ouders maken vaak een zeer intensieve tijd door. Ze zoeken naar wegen om hun kind te geven wat het nodig heeft en zijn ondertussen bezorgd, soms verdrietig en onzeker over wat hun kind doormaakt.” Voor een kind bij wie het leren en ontwikkelen extra ondersteuningsvragen oproept, is het belangrijk dat ouders en school vanaf de eerste signalen goed samenwerken. Die samenwerking kan door verschillende oorzaken onder druk komen te staan. Dat is voor alle betrokkenen meer dan vervelend, maar bovenal niet in het belang van het kind. Binnen scholen hebben professionals een team van meedenkende collega's en deskundigen om zich heen. Ouders heb-

Onderzoek buddysysteem

Het onderzoeksrapport ‘Buddy draagt bij aan goede samenwerking met school’ is onderdeel van het project ‘Voor Elkaar! Regionale steunpunten’, uitgevoerd door Oudervereniging Balans in samenwerking met Ervaringskenniscentrum (Sch)ouders. Met dit project wordt geleerd van de praktijk waarin ervaringsdeskundige ouders (vrijwilligers), ouders van kinderen met ontwikkelingsproblemen die vastlopen in het onderwijs ondersteunen door middel van een effectief buddysysteem. Naast dit onderzoek zijn onder andere vrijwilligers getraind en is een uitgebreide kennisbank 3.0 ontwikkeld. Aanleiding voor het project was, dat in de dagelijkse praktijk blijkt dat ouders bepaalde informatie en ondersteuning nodig hebben wanneer hun kind om wat voor reden dan ook vastloopt op school. Sinds de decentralisatie en regionale invulling van passend onderwijs is de informatie en steun die ouders nodig hebben regionaal verschillend.

ben dat meestal niet. Zij staan er vaak alleen voor, zijn zeer betrokken op hun kind en hebben beperkte kennis van het onderwijssysteem. Hierin kan de ervaringsdeskundige buddy een belangrijk gat opvullen.

Maar een buddysysteem is er niet vanzelf. Want wanneer is iemand geschikt om buddy te zijn? Moet hij of zij geschoold worden? Welke eisen stel je aan de match tussen ouders en buddy? Is er begeleiding nodig op deze match? Hoe lang duurt een samenwerking? Wat

is eigenlijk de taakstelling van de buddy? De afgelopen jaren had Balans al de nodige ervaringen opgedaan met buddy's. Het lectoraat in formele netwerken en laatmoderniteit van de Christelijke Hogeschool Ede heeft deze ervaringen onderzocht en de lessen daaruit in kaart gebracht.

Het trekt de verhoudingen recht

Ik vraag Joli naar wat zij de belangrijkste meerwaarde van een buddysysteem voor de ouder- en jeugdsteun-

Leidraad voor samenwerkingsverbanden passend onderwijs

Samen bouwen aan ouder- en jeugdsteunpunten

Ouder- en jeugdsteunpunten kunnen voor de ondersteuning van ouders en jeugdigen buddy's goed inzetten. De leidraad 'Samen bouwen aan ouder- jeugdsteunpunten' beschrijft de pijler 'steunen'. Voor ouders en jeugdigen is het belangrijk dat zij zich veilig en vertrouwd voelen om zich bij hun vragen te laten ondersteunen. Een onafhankelijk werkend steunpunt is essentieel en het samenwerkingsverband borgt die onafhankelijkheid van het steunpunt. In het steunpunt wordt gewerkt met actieve betrokken ouders en jeugdigen. Zij kunnen bijvoorbeeld een rol vervullen in de opvang of toeleiding van vragen en bij het begeleiden en organiseren van bijeenkomsten. Daarnaast kunnen ze signalen opvangen van wat er leeft onder ouders en jongeren. Ervaringsdeskundigheid vereist dat de ervaring op een deskundige manier wordt ingezet. Ouders met ervaring met passend onderwijs zijn niet vanzelf ervaringsdeskundig. Het werken met de ervaringen van ouders vereist sensitiviteit.

punten vindt. Joli: “Uit ons onderzoek blijkt dat de steun die ouders krijgen van hun buddy veelzijdig is. Buddy’s geven informatie over onderwijs en wat de regels zijn, geven emotionele steun (bijvoorbeeld een appje voor en na een gesprek op school) en praktische hulp (aantekeningen maken tijdens een gesprek of ouders helpen bij de voorbereiding van het gesprek). Al die steun zorgt ervoor dat ouders de regie terug kunnen pakken en dat ze zich gehoord en gezien voelen als ouder. Maar ook voor scholen kan de buddy waardevol zijn. Het helpt de school het perspectief van de ouders te zien. Onderwijsprofessionals gaven ook aan het waardevol te vinden dat ouders niet alleen staan in een gesprek. Zeker als er meerdere onderwijsprofessionals bij een gesprek betrokken zijn. Het trekt de verhoudingen recht en verbetert zo de samenwerking tussen de ouders en school.”

Als critical friend naast ouders

Die ondersteuning van ouders bij een gesprek zou toch ook door een professional geboden kunnen worden? Wat is dan het verschil met een buddy? Volgens Joli zit dat nu juist in het feit dat de relatie geen professioneel karakter heeft. “Het is natuurlijker, gelijkwaardiger, opener. Ervaringsdeskundigen werken samen met jou en beslissen niet over jou. Een buddy staat als een (critical) friend naast de ouders. De ouders houden zelf de regie.”

En wat maakt een buddy dan tot een goede buddy? In het onderzoek geven de ouders, de buddy’s en de onderwijsprofessionals aan dat een buddy goed moet kunnen luisteren, samenwerken en begrip op kunnen brengen voor zowel de ouders als de school. Buddy’s moeten ook gevoel hebben voor wat mogelijk is. Als ouders de school overvragen, kan dat een bron van conflict zijn. Tegelijkertijd kan een buddy ouders helpen kritische vragen aan een school te stellen. Een buddy die op een goede manier feedback aan ouders en school kan geven, versterkt alle betrokkenen in hun rol. De ouders als ouders en de leerkracht als leerkracht.

Professionele ondersteuning buddy’s

De inzet van een ervaringsdeskundige ouder als buddy is niet zomaar gedaan. Ook dat blijkt uit het onderzoek en

uit ervaringen op andere beleidsterreinen. Wat is er volgens Joli nodig om een buddysysteem binnen een ouder- en jeugdsteunpunt op te zetten? “Een buddysysteem kan naast goede training van de buddy niet zonder professionele ondersteuning. Een buddy heeft intervisie, feedback en inhoudelijke kennis nodig. In het onderzoek pleiten de deskundigen en ook ouders en buddy’s zelf voor een goede ondersteuning van het buddysysteem. We denken aan ondersteuning bij de matching tussen ouder en buddy, een plek om vragen te stellen, training in vaardigheden en het faciliteren van uitwisseling van ervaringen. Het buddysysteem kan niet van de school zijn maar moet dichtbij en op enige afstand van de school georganiseerd worden. Ondanks deze investeringen geloven wij dat een bud-

dysysteem op termijn veel kosten kan besparen. Allereerst voor de scholen zelf. Spanningen en conflicten kosten scholen veel tijd en geld en dragen bovendien niet bij aan de arbeidssatisfactie. Alle drie urgente kwesties in het

onderwijs. En wanneer de stress voor ouders en kinderen afneemt en er weer vertrouwen ontstaat scheelt dit ook veel pijn, last en moeite. Ongetwijfeld leidt dat ook tot een afnemend beroep op hulpverlening.”

Benutten ervaringskennis

In de jeugdhulp en zorg heeft men al ruime ervaring met de inzet van ervaringsdeskundigen. Zo is er het buddy-netwerk, dat door de inzet van buddy’s ondersteuning biedt aan kwetsbare mensen met een ernstige ziekte, eenzaamheid en geheugenproblemen. Naast het werven van buddy’s en de matching bieden zij de buddy’s training, begeleiding en bijeenkomsten voor het uitwisseling van ervaringen. Het netwerk Beter Samen is een netwerk van ouders, jongeren en professionals met persoonlijke ervaring in de jeugdhulp of in vastgelopen onderwijssituaties. Zij zetten zich in voor betere en samenhangende ondersteuning en willen dat ervaringskennis en -deskundigheid beter wordt benut voor kinderen, jongeren en gezinnen die hulp of zorg nodig hebben. Het Nederlands Jeugd Instituut biedt informatie over ervaringskennis en jeugdparticipatie. Onlangs is een videoserie over een gelijkwaardige samenwerking tussen de ervaringsdeskundige en de professional gelanceerd.

“Een buddy staat als (critical) friend naast ouders.”

Onafhankelijk opererend onderdeel

Er zijn enkele samenwerkingsverbanden die ervaringsdeskundige ouders als buddy inzetten voor de ondersteuning van ouders. De meest bekende is Noord-Kennemerland, maar ook het samenwerkingsverband Driegang (PO) in de Alblasserwaard heeft buddy's opgeleid en werkt ermee. De samenwerkingsverbanden in Friesland hebben een opzet gekozen waarbij professionals en ervaringsdeskundigen in een gezamenlijk, onafhankelijk opererend onderdeel het ouder- en jeugdsteunpunt vormgeven. De aandacht voor het goed aansluiten bij de ouders en jeugdigen met vragen was daarvoor een belangrijke motivatie.

Minder groot verschil tussen professionals en ervaringsdeskundigen

Mark Weghorst, projecteider Vliegende Brigade, ondersteunt de ouder- en jeugdsteunpunten in hun ontwikkeling en krijgt regelmatig vragen over wie nu de steun moet verlenen, hoe je dat onafhankelijk doet en of je dit ook van ervaringsdeskundige ouders kunt vragen. Mark: "Het beeld van de inzet van ervaringsdeskundigheid is heel divers. Het verschil tussen professionals en ervaringsdeskundigen is minder groot dan het lijkt. We kennen ervaringsdeskundigen die beter op de hoogte zijn van de regels dan professionals, en professionals die emoties bij ouders beter aanvoelen dan ervaringsdeskundigen. Mijn advies is om structureel gebruikers te vragen wat er nodig is en te zorgen voor een divers aanbod. Wees bij het opzetten en inrichten niet al te

"Voor het onderwijs is de inzet van buddy's nog pionieren."

voorzichtig en risicomijdend. Durf je deur open te zetten voor vragen, luister goed naar wat je daarbij hoort en wat je daarmee kunt voor het verbeteren van passend onderwijs. Sta daarbij ook open voor de ervaringsdeskundigheid die in je eigen omgeving al voorhanden is." Voor het onderwijs is de inzet van buddy's nog pionieren. Joli: "Balans zet stappen in het landelijk organiseren van scholing en coaching. We bieden hen een landelijke vraagbaak. Ook begeleiden en faciliteren we het uitwisselen van ervaringen."

Serieuze vrijwilliger waarop je kunt bouwen

De meerwaarde van de inzet van een buddy mag inmiddels duidelijk zijn. De vraag is nu hoe je dat binnen het ouder- en jeugdsteunpunt op een goede manier organiseert. Buddy's zijn serieuze vrijwilligers waarop je moet kunnen bouwen. Ze moeten beschikken over goede communicatieve vaardigheden, vermogen hebben tot reflectie, zich kunnen inleven in de situatie en aansluiten bij de hulpvraag. Dat vraagt bepaalde vaardigheden maar ook om professionele ondersteuning. Die professionele inzet is nodig voor het werven en selecteren van de buddy's, de matching met ouders/jeugdigen en hun hulpvraag en de ondersteuning van de buddy's in hun werk. Buddy word je niet zomaar en daar mag ook een passende waardering en beloning tegenover staan.

Ouder- en jeugdsteunpunten kunnen voor hulp bij het opzetten van buddysteun terecht bij Oudervereniging Balans (joli.luijckx@balansdigitaal.nl) en bij de vliegende brigade (vliegendebrigade.com).

Auteur: Marieke Boon-Mens

Thema-adviseur passend onderwijs, Ouders & Onderwijs en redactielid OOM Magazine.